

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชน ในเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง

Factors associated with household food security among people living in repeated flooding areas in Phatthalung province

เสาวนีย์ โปษกะบุตร

Saowanee Posakaboot

ปัทมา รักแก้ว

Pattama Rukkua

บุญญพัฒน์ ไชยเมล์

Bhunyahhadh Chaimay

สมเกียรติยศ วรเดช

Somkiattiyos Woradet

สุภาพร เมฆสรี

Supaporn Meksawi

คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา

Faculty of Health and Sports Science,

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University

DOI: 10.14456/dcj.2022.30

Received: April 29, 2021 | Revised: September 15, 2021 | Accepted: September 21, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวางครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมในบริเวณที่อยู่อาศัยหรืออาศัยในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ในจังหวัดพัทลุง จำนวน 368 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงเนื้อหาด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารด้วยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่าระดับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง รวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับดี ปัจจัยการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน (ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 4.87, 95% CI: 1.23 ถึง 8.51) และการไม่ประกอบอาชีพ/ทำงานบ้าน (ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย -8.76, 95% CI: -13.65 ถึง -3.86) มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จากการศึกษาครั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรสร้างกิจกรรม/โครงการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกในครัวเรือน หรือจัดอบรมความรู้พื้นฐานเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพในชุมชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงการบริโภคอาหาร และมีความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอย่างยั่งยืน

ติดต่อผู้นิพนธ์ : เสาวนีย์ โปษกะบุตร

อีเมล : ssaowanee@tsu.ac.th

Abstract

The purpose of this analytic cross-sectional study aimed to investigate factors associated with household food security among people living in repeated flooding areas in Phatthalung province. In total, 368 samples experienced a problem of flooding in resident areas or lived in the lowland of the western Songkhla Lake in Phatthalung province were enrolled. The data were collected using questionnaires of which the content validity was checked by three experts. The Cronbach's alpha coefficient of household food security was 0.88. The data were analyzed using descriptive statistics. The factors associated with household food security among people living in repeated flooding areas were analyzed using multiple linear regression analysis. The results found that the household food security was rated at the good level. Factors statistically significantly associated with household food security among people living in repeated flooding areas were family members 4-6 person (regression coefficient 4.87, 95% CI: 1.23 to 8.51) and unemployment / house working (regression coefficient -8.76, 95% CI: -13.65 to -3.86). The study suggests that public and related private sectors should launch the activities / projects which promote household occupation among family members or basically training of working professionals in the community in order to be able to approach food consumption and have sustainability in household food security.

Correspondence: Saowanee Posakaboot

E-mail: ssaowanee@tsu.ac.th

คำสำคัญ

ความมั่นคงทางอาหาร, ภาวน้ำท่วมซ้ำซาก, การประกอบอาชีพ, จังหวัดพัทลุง

Keywords

food security, repeated flooding, occupations, Phatthalung province

บทนำ

การมีความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนส่งผลโดยตรงต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน คือการมีอาหารบริโภคในปริมาณที่เพียงพอและมีคุณภาพ การเข้าถึงแหล่งอาหารและมีประสิทธิภาพเพื่อการหาอาหาร การได้รับประโยชน์จากอาหารที่บริโภค รวมถึงประชาชนและครัวเรือนต้องไม่มีความเสี่ยงในการเข้าถึงอาหาร เมื่อเกิดความขาดแคลนเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization, FAO) ได้ให้ความหมายของความมั่นคงทางอาหาร (food security) หมายถึง สภาวะที่ทุกคนทุกเวลามีความสามารถทั้งทางกายภาพและทางเศรษฐกิจที่สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอปลอดภัย และมีคุณค่าโภชนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจในด้านอาหารเพื่อให้เกิดชีวิตที่มีพลังและมีสุขภาพที่ดี⁽¹⁾

ประเทศไทยมีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ สามารถผลิตอาหารและส่งออกอาหารได้หลายประเภท แต่ก็ยังไม่สามารถสรุปได้ว่ามีความมั่นคงทางอาหาร⁽²⁾ ทั้งนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหามากมาย ทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม การเมือง และเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ประกอบกับการรายงานของ Global Hunger Index (GHI) ประเทศไทยมีดัชนีความหิวโหย 9.7 อยู่ในลำดับที่ 45 จาก 117 ประเทศ⁽³⁾ และ The Economist Intelligence Unit (EIU) รายงานว่า ปี 2562 ประเทศไทยมีความมั่นคงทางอาหารที่ 65.1 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนนและจัดอยู่ในลำดับที่ 52 จากทั้งหมด 113 ประเทศ⁽⁴⁾ และจากการศึกษาระดับความมั่นคงทางอาหารของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหินผูด ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับความมั่นคงทางอาหารในระดับน้อย

และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่าความมั่นคงทางอาหารด้านการมีอาหารพอเพียงและด้านการเข้าถึงอาหารอยู่ในระดับน้อย และด้านการใช้ประโยชน์จากอาหารและด้านการมีเสถียรภาพด้านอาหารอยู่ในระดับปานกลาง⁽⁵⁾ จากการศึกษาความมั่นคงทางอาหารของผู้สูงอายุในชุมชนชนบททางภาคใต้ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีอาหารรับประทานเพียงพอแต่ไม่ครบทุกชนิดของอาหารที่จำเป็นต้องได้รับอย่างสม่ำเสมอ เมื่อวิเคราะห์รายมิติ พบปัญหาด้านคุณภาพอาหารมากที่สุด รองลงมาคือความปลอดภัยของอาหารและปริมาณอาหาร⁽⁶⁾ และจากการศึกษาองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ความพอเพียงทางด้านปัจจัยการผลิตและผลผลิตทางด้านอาหาร แหล่งน้ำและสาธารณสุขปลอดภัย การมีเสถียรภาพทางด้านอาหาร การเข้าถึงอาหาร อาหารปลอดภัย และการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง พบว่า ค่าเฉลี่ยความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง⁽⁷⁾ เห็นได้ว่าเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยยังอยู่สภาวะของความไม่มั่นคงทางอาหาร

จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยหรือฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มและเป็นพื้นที่ชายฝั่ง ประชาชนในเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง หมายถึงประชาชนที่อาศัยในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก อยู่ในเขตพื้นที่ 5 อำเภอ 11 ตำบลของจังหวัดพัทลุง และประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและชุมชนเกิดภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก พื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร ทำสวน ทำนา ทำไร่ ทำประมง ค้าขาย และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมของจังหวัดพัทลุง ซึ่งจากเดิมชุมชนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจะมีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลและมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกันมา จนเปลี่ยนแปลงมาสู่การผลิตเพื่อกินเพื่อใช้และเพื่อขายในปัจจุบัน ชุมชน

รอบทะเลสาบสงขลา ได้มีการปรับตัวกว่า 4 ทศวรรษ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่และนอกจากการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่พบได้บ่อยในพื้นที่ลุ่มน้ำ และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้คือการเกิดภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน บ้านเรือน ความเสียหายทางเศรษฐกิจ รายได้ลดลง ความเสียหายด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ขณะเกิดอุทกภัยขาดน้ำสะอาดในการอุปโภคบริโภค ทำให้เกิดโรคระบาดรวมถึงความเสียหายต่อแหล่งเกษตรกรรม แหล่งอาหาร และที่ทำกิน ซึ่งก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางอาหารในครัวเรือน รวมถึงความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตเมื่อประสบปัญหาดังกล่าว เห็นได้ว่าความมั่นคงทางอาหารมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชน และยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและคงไว้ซึ่งความมั่นคงของชุมชน

ดังนั้น บทควมวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซากจังหวัดพัทลุง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนในพื้นที่จังหวัดพัทลุง และเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารต่อประชาชนที่ประสบปัญหาน้ำท่วมต่อไป

วัสดุและวิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (analytic cross-sectional study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม ถึง 31 ธันวาคม 2559 และการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและมีใบรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จาก

คณะกรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยทักษิณ เลขที่โครงการ E013-07/2558

ประชากรในการศึกษานี้ คือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ที่ติดต่อกับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกใน 5 อำเภอ 11 ตำบล ทำการคัดเลือกพื้นที่ทำการศึกษาจำนวน 2 หมู่บ้าน ในตำบลที่มีพื้นที่ติดทะเลสาบ และเป็นพื้นที่ที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซากมากที่สุด จากจำนวนทั้งหมด 22 หมู่บ้านจำนวน 6,370 ครัวเรือน⁽⁸⁾ คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Cohen⁽⁹⁾ บทพื้นฐานของการใช้สถิติ multiple linear regression analysis ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดความน่าจะเป็นของการเกิด type I error (α) เท่ากับ 0.01 อำนาจในการทดสอบของโมเดลเท่ากับ 0.80 จำนวนตัวแปรที่คาดว่าจะเข้าโมเดลเท่ากับ 3 ตัวแปร ได้ขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 376 ราย ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental selection) โดยประสานกับผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อขออนุญาตและขอทราบเส้นทางในการเข้าเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากของหมู่บ้าน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเดินเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามบ้านกลุ่มตัวอย่างบ้านละ 1 คนที่ยินดีให้ข้อมูล ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่เคยประสบปัญหาน้ำท่วมและอาศัยในบริเวณที่น้ำท่วม 2) มีอายุ 15 ปีขึ้นไป 3) มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมีอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามเท่ากับ 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.87

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามประกอบด้วยแบบสอบถามคุณลักษณะทางประชากร และแบบสอบถามความมั่นคงทางอาหารสำหรับแบบสอบถามคุณลักษณะทางประชากร เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว บุคคลที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ หนี้สิน และโรคประจำตัว แบบสอบถามความมั่นคงทางอาหาร จำนวน 37 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิด

มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ มาก ปานกลาง น้อย และไม่เลย มีเกณฑ์การให้คะแนนข้อคำถามเชิงบวก คือ ไม่เลย (0 คะแนน) และ มาก (3 คะแนน) ข้อคำถามเชิงลบ คือ ไม่เลย (3 คะแนน) และ มาก (0 คะแนน) คะแนนรวม 0-111 คะแนน แปลผลความมั่นคงทางอาหาร 3 ระดับ คือ ความมั่นคงทางอาหารระดับน้อย (0-37 คะแนน) ระดับปานกลาง (38-74 คะแนน) ระดับดี (75-111 คะแนน) แบบสอบถามความมั่นคงทางอาหารประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) ความเพียงพอกับความต้องการของร่างกายจำนวน 6 ข้อ คะแนนรวม 18 คะแนน แปลความหมาย คือ ระดับน้อย (0-6 คะแนน) ระดับปานกลาง (7-12 คะแนน) ระดับดี (13-18 คะแนน) 2) ความสามารถในการเข้าถึงอาหารเพื่อนำมาบริโภคในชีวิตประจำวัน จำนวน 10 ข้อ คะแนนรวม 30 คะแนน แปลความหมาย คือ ระดับน้อย (0-10 คะแนน) ระดับปานกลาง (11-20 คะแนน) ระดับดี (21-30 คะแนน) 3) ความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารของชุมชน จำนวน 5 ข้อ คะแนนรวม 15 คะแนน แปลความหมาย คือ ระดับน้อย (0-5 คะแนน) ระดับปานกลาง (6-10 คะแนน) ระดับดี (11-15 คะแนน และ 4) การเลือกซื้ออาหารที่มีโภชนาการดีมีความปลอดภัยจำนวน 16 ข้อ คะแนนรวม 48 คะแนน แปลความหมาย คือ ระดับน้อย (0-16 คะแนน) ระดับปานกลาง (17-32 คะแนน) ระดับดี (33-48 คะแนน) สำหรับแบบสอบถามความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและประยุกต์จากแบบสอบถามความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน⁽¹⁰⁾ แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามรายข้อ (Index of item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและทำการทดลองใช้กับประชาชนจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน (Cronbach's alpha coefficient)

เท่ากับ 0.88 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยทีมวิจัยที่ได้รับการฝึกอบรมการใช้แบบสอบถามและการเก็บข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทางประชากรด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (multiple linear regression analysis) โดยพิจารณาความเป็นอิสระต่อกันของตัวแปรอิสระ (multicollinearity) โดยใช้ค่า VIF (Variance Inflation Factor) ไม่เกิน 2 และ ค่า tolerance มากกว่า 0.7 จากวัตถุประสงค์การศึกษา ตัวแปรตาม คือ ความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนมีระดับการวัดชนิดมาตราอันตรภาค (interval scale) และทำการทดสอบการกระจายของข้อมูลด้วยสถิติ Korogonov-Smirnov test พบว่า ข้อมูลความมั่นคงทางอาหารมีการกระจายแบบโค้งปกติ (p -value=0.412) วิเคราะห์ข้อมูลอย่างหยาบ (crude analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนด้วยสถิติถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (simple linear regression analysis) ในกรณีที่เป็นตัวแปรประเภทแฉงนับมากกว่า 2 กลุ่ม (polytomous variable) จัดการตัวแปรด้วยการทำ dummy variable ก่อนพิจารณาเข้าสู่สมการเพื่อพิจารณาตัวแปรในขั้นตอนการวิเคราะห์พหุตัวแปร (multivariate analysis) ด้วยสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ โดยตัวแปรที่มากกว่า 2 กลุ่มจะมีกลุ่มอ้างอิงคือกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวเอง และทำการคัดเลือกตัวแปรที่มีค่า p -value ของ Wald's test มากกว่า 0.05 ออกจากสมการด้วยวิธีการ backward elimination นำเสนอค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (regression coefficient, B) และร้อยละ 95 ของความเชื่อมั่นของความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (95 percent confidence interval, 95% CI)

ผลการศึกษา

จากข้อมูลคุณลักษณะทางประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 368 ราย ประมาณ 2 ใน 3 เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64.50) มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 53.31

(SD=16.94) ปี มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 71.90) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 80.30) มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 63.90) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.15 คน (SD=1.85) มีบุคคลที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ (ร้อยละ 34.20) ประมาณ 1 ใน 3 ประกอบอาชีพทำสวน (ร้อยละ 26.20) ประมาณ 1 ใน 2 มีรายได้ 4,000-11,999 บาท (ร้อยละ 51.20) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8,728 (SD=7,223) บาท 2 ใน 3 มีรายได้เพียงพอ (ร้อยละ 67.70) ประมาณ 1 ใน 2 ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 54.40) และมีโรคประจำตัว (ร้อยละ 15.20) และระดับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับดี (mean±SD=76.58±12.12) เมื่อแยกรายมิติ ด้านความเพียงพอกับความต้องการของร่างกายและด้านการเลือกซื้ออาหารที่มีโภชนาการดีมีความปลอดภัยอยู่ในระดับดี (mean±SD=15.52±2.74 และ 35.03±5.56) สำหรับด้านความสามารถในการเข้าถึงอาหารเพื่อนำมาบริโภคในชีวิตประจำวันและด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง (mean±SD=19.23±5.55 และ 6.80±3.47) ดังแสดงในตารางที่ 1

จากการวิเคราะห์อย่างหยาบด้วยสถิติถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย พบว่า ปัจจัยด้านเพศ การนับถือศาสนา จำนวนสมาชิกในครอบครัว การมีบุคคลที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ การประกอบอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การมีโรคประจำตัว และการเคยป่วยด้วยโรคติดต่อ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ ภาวะหนี้สิน และการเจ็บป่วยใน 1 ปีที่ผ่านมา ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 2

จากการวิเคราะห์พหุตัวแปร พบว่า ปัจจัยการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน และการไม่ประกอบอาชีพ/ทำงานบ้าน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ โดยที่การมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน มีคะแนนความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนสูงกว่าการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประเภทอื่น ๆ (ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) 4.87, 95% CI: 1.23 ถึง 8.15) และการไม่ประกอบอาชีพ/ทำงานบ้านมีคะแนนความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนต่ำกว่าการประกอบอาชีพอื่น (ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) -8.76, 95%

CI: -13.65 ถึง -3.86) อย่างไรก็ตาม พบว่า ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการมีโรคประจำตัวไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 3 จากการวิเคราะห์หาค่าพหุตัวแปรด้วยสถิติ multiple linear regression analysis ด้วยวิธี backward elimination ใน model พบว่า มีค่า R เท่ากับ 0.45, R² เท่ากับ 0.21 และ R²adj เท่ากับ 0.18

ตารางที่ 1 ระดับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง

ความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน	ช่วงคะแนน	mean± SD	ระดับ
ความเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย	0 - 18	15.52±2.74	ดี
ความสามารถในการเข้าถึงอาหารเพื่อนำมาบริโภคในชีวิตประจำวัน	0 - 30	19.23±5.55	ปานกลาง
ความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารของชุมชน	0 - 15	6.80±3.47	ปานกลาง
การเลือกซื้ออาหารที่มีโภชนาการดีมีความปลอดภัย	0 - 48	35.03±5.56	ดี
ความมั่นคงทางอาหารรวมทั้ง 4 ด้าน	0 - 111	76.58±12.12	ดี

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อย่างหยาบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง (n=368)

ปัจจัย	จำนวน (ร้อยละ)	mean±SD	R	B	95% CI	p-value
เพศ*						
หญิง	233 (64.50)	75.42±12.24	Ref.			
ชาย	128 (35.50)	78.48±11.68	0.12	3.05	0.45 ถึง 5.66	0.022**
อายุ (ปี)						
15-34	52 (14.10)	76.98±11.31	0.01	0.47	-3.10 ถึง 4.04	0.797
35-59	185 (50.30)	77.47±11.00	0.07	1.79	-0.69 ถึง 4.27	0.156
60 ปีขึ้นไป	131 (35.60)	75.16±13.79	0.09	-2.20	-4.79 ถึง 0.39	0.095
สถานภาพสมรส*						
สมรส	259 (71.90)	75.23±14.23	Ref.			
โสด/หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	101 (28.10)	77.03±11.11	0.07	-1.80	-4.59 ถึง 0.98	0.203
ศาสนา*						
พุทธ	294 (80.30)	77.26±11.29	Ref.			
อิสลาม/คริสต์	72 (19.7)	73.14±14.23	0.14	-4.12	-7.20 ถึง -1.03	0.009**
ระดับการศึกษา*						
ไม่ได้รับการศึกษา	8 (2.20)	81.50±11.83	0.06	5.00	-3.49 ถึง 13.49	0.248
ประถมศึกษา	232 (63.90)	76.08±12.92	0.06	-1.47	-4.06 ถึง 1.13	0.267
มัธยมศึกษา	86 (23.70)	76.27±10.32	0.02	-0.45	-3.39 ถึง 2.49	0.763
ปวช/ปวส	24 (6.60)	78.83±10.12	0.05	2.38	-2.64 ถึง 7.40	0.352
ปริญญาตรี	13 (3.50)	81.23±9.96	0.07	4.79	-1.91 ถึง 11.49	0.161

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อย่างหยาบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง (n=368) (ต่อ)

ปัจจัย	จำนวน (ร้อยละ)	mean±SD	R	B	95% CI	p-value
จำนวนสมาชิกในครอบครัว*						
1-3 คน	141 (39.20)	75.75±11.34	0.05	-1.72	-7.54 ถึง 4.09	0.559
4-6 คน	179 (49.70)	77.63±12.77	0.18	4.14	0.27 ถึง 8.01	0.036**
7 คนขึ้นไป	40 (11.10)	75.18±11.59	0.14	-3.13	-6.88 ถึง 0.63	0.102
จำนวนสมาชิก (คน)	360 (100)	76.62±12.11	0.02	-0.10	-0.77 ถึง 0.56	0.759
บุคคลที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ						
ไม่มี	242 (65.80)	75.62±12.02	Ref.			
มี	126 (34.20)	78.41±12.14	0.11	2.79	0.18 ถึง 5.40	0.036**
อาชีพ*						
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	8 (2.20)	82.12±10.48	0.07	5.62	-2.90 ถึง 14.14	0.195
รับจ้าง	48 (13.20)	77.98±11.44	0.05	1.58	-1.97 ถึง 5.013	0.381
ค้าขาย	56 (15.40)	76.05±11.12	0.02	-0.68	-4.15 ถึง 2.79	0.699
เกษตรกร(ทำนาทำสวน เลี้ยงสัตว์ ประมง)	173 (47.70)	78.54±11.72	0.15	3.56	1.07 ถึง 6.04	0.005**
ไม่ประกอบอาชีพ/ทำงานบ้าน	78 (21.50)	71.45±12.93	0.22	-6.60	-9.58 ถึง -3.63	0.000**
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน*						
600-3,799	85 (24.90)	73.49±14.85	0.14	-3.98	-7.00 ถึง -0.96	0.010**
3,800-9,999	137 (40.20)	76.99±11.61	0.02	-0.49	-3.18 ถึง 2.20	0.719
10,000 ขึ้นไป	119 (34.90)	81.63±11.63	0.15	3.80	1.06 ถึง 6.54	0.007**
ความเพียงพอของรายได้*						
เพียงพอ	247 (67.70)	77.14±11.63	Ref.			
ไม่เพียงพอ	118 (32.30)	75.69±13.11	0.06	1.45	-1.22 ถึง 4.12	0.285
ภาวะหนี้สิน*						
ไม่มีหนี้สิน	199 (54.40)	75.77±12.56	Ref.			
มีหนี้สิน	167 (45.60)	77.63±11.58	0.08	1.86	-0.64 ถึง 4.36	0.144
การเจ็บป่วยใน 1 ปีที่ผ่านมา						
ไม่เคย	151 (41.00)	76.33±12.08	Ref.			
เคย	217 (59.0)	76.75±12.18	0.02	0.42	-2.11 ถึง 2.95	0.744
โรคประจำตัว						
ไม่มี	312 (84.80)	77.24±11.40	Ref.			
มี	56 (15.20)	72.91±15.16	0.13	-4.33	-7.76 ถึง -0.89	0.014**
การป่วยด้วยโรคติดต่อ						
ไม่เคย	365 (99.20)	76.69±12.09	Ref.			
เคยป่วย	3 (0.80)	62.67±8.51	0.10	-14.03	-27.79 ถึง -0.26	0.046**

*missing

**p-value<0.05

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์พหุตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง (n=368)

ปัจจัย	B	Std. Error	t	95% CI	p-value
จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน	4.87	1.84	2.65	1.23 ถึง 8.51	0.009*
อาชีพเกษตรกร	2.73	1.99	1.37	-1.20 ถึง 6.65	0.172
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ทำงานบ้าน	-8.76	2.48	-3.54	-13.65 ถึง -3.86	0.001*
โรคประจำตัว	-3.50	2.40	-1.46	-8.25 ถึง 1.26	0.148
(Constant)	78.77	3.16	24.94	72.52 ถึง 85.01	<0.001

*p-value<0.05

สรุปและวิจารณ์

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของประชาชนที่ประสบภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง พบว่า ระดับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับดี และปัจจัยการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน และการไม่ประกอบอาชีพหรือทำงานบ้านมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระดับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนในเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพัทลุง เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด แม้จะมีการประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี ประชาชนในพื้นที่จะได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามความมั่นคงทางอาหารด้านความสามารถในการเข้าถึงอาหารและความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารของชุมชนยังอยู่ในระดับปานกลางที่ต้องให้การดูแลและเฝ้าระวัง

สำหรับปัจจัยการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (4.87, 95% CI: 1.23 ถึง 8.15) อภิปรายได้ว่า จากการศึกษาพบว่า ประมาณเกือบครึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวของประชาชนประมาณ 4-6 คน (ร้อยละ 49.70) ซึ่งอาจส่งผลต่อความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความมั่นคงทางอาหารในครอบครัวอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มวัยแรงงานมีช่วงอายุ 35-59 ปี (ร้อยละ 50.30) และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 79.50) ได้แก่ ทำสวน (ร้อยละ 26.20) ค่าขาย (ร้อยละ 15.40) และรับจ้าง (ร้อยละ 13.20) ตามลำดับ ซึ่งการประกอบอาชีพดังกล่าวเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงทางระบบเศรษฐกิจและส่งผลต่อการมีความสัมพันธ์ต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างประมาณ 2 ใน 3 มีความเพียงพอของรายได้ (ร้อยละ 67.70) กลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 54.40) ซึ่งข้อมูลคุณลักษณะทางประชากรดังกล่าวเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน เมื่อพิจารณาข้อมูลประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 46.30) ได้แก่ ทำสวน (ร้อยละ 26.20) ทำนา (ร้อยละ 7.70) ประมง (ร้อยละ 8.30) และเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 4.10) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน สามารถดูแลตนเองเกี่ยวกับการบริโภคอาหารได้ จากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของพัชรชาติ อรรถวิวัฒนากุล⁽⁵⁾ ที่พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดพัทลุงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p=0.05) โดยที่ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวหลายคนส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของปทุมณา มาสวัสดิ์และคณะ⁽¹¹⁾ ที่พบว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับ

ความมั่นคงทางอาหาร โดยครัวเรือนเกษตรกรที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมีโอกาที่จะมีความมั่นคงทางอาหารลดลง เนื่องจากครัวเรือนที่มีสมาชิกครัวเรือนจำนวนมากย่อมมีภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหารเพิ่มมากขึ้น และเกิดการแบ่งปันอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนเพิ่มขึ้น และจากการศึกษาของนพวรรณ เปียชื่อ และคณะ⁽¹²⁾ พบว่า ปัจจัยจำนวนสมาชิกในครอบครัวส่งผลต่อความรุนแรงของปัญหาความมั่นคงทางอาหารของสตรีสูงอายุในชุมชนแออัดโดยที่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 5 คน มีปัญหาความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 48.3 เท่า นอกจากนี้ การศึกษาครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาของรัชชานนท์ เวกพิทักษ์ และคณะ⁽¹³⁾ ที่พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนของเกษตรกรในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

สำหรับปัจจัยการไม่ประกอบอาชีพ หรือทำงานบ้านมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (-8.76 , 95% CI: -13.65 ถึง -3.86) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 1 ใน 5 การไม่ประกอบอาชีพ/ทำงานบ้าน (ร้อยละ 21.50) และประมาณ 1 ใน 3 เป็นกลุ่มที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 35.60) ซึ่งเป็นไปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง จึงส่งผลให้การประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และอาจจะเป็นไปได้ว่าประชาชนกลุ่มดังกล่าวมีรายได้ไม่แน่นอนส่งผลให้มีฐานะไม่ดี จึงสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ประกอบอาชีพหรือทำงานบ้านมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน คือมีความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ วันทนีย์ ชัยฤทธิ์ และคณะ⁽⁶⁾ ที่พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารของผู้สูงอายุในชุมชนชนบทภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.005$) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ทัดถณ พละไชย และคณะ⁽¹⁴⁾ ที่พบว่า รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารด้านปริมาณ

อาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.22$, $p<0.001$) และยังพบว่ารายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความมั่นคงทางอาหาร อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=-0.17$, $p=0.17$) อีกทั้งการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ พัชรชาติ อรรถวิวัฒนากุล⁽¹⁵⁾ ที่พบว่า รายได้ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านหินผุด อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.005$) ข้อเสนอแนะ เขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากของจังหวัดพัทลุงควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังปัญหาความมั่นคงทางอาหารในทุกกลุ่มประชากร และผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเชิงทำนายเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลความมั่นคงทางอาหาร

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ (วพส.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีงบประมาณ 2558 และขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. ในพื้นที่วิจัยทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจนสำเร็จจุล่งด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. Food and Agriculture Organization. Rome declaration on world food security and world food summit plan of action [Internet]. 1996 [cited 2020 Nov 1]. Available from: <http://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm>
2. Chan-on N. Thai food security [Internet]. 2014 [cited 2020 Nov 1]. Available from: http://library.senate.go.th/document/Ext7091/7091777_0002.PDF (in Thai)
3. German for World Hunger Aid. Global hunger index 2019: Thailand [Internet]. 2019 [cited 2020 Nov 1]. Available from: <https://www.>

- globalhungerindex.org/pdf/en/2019/ Thailand.pdf
4. The Economist Intelligence Unit. Global food security index 2019 report [Internet]. 2019 [cited 2020 Nov 1]. Available from: <https://foodsecurityindex.eiu.com>
  5. Atthawiwatthanakul P. The food security the elderly in rural communities, Phatthalung province [dissertation]. Songkhla: Songkhla Rajabhat University; 2014. 100 p. (in Thai)
  6. Chairit W, Noppawan P, Maruo SJ. Factors related to security among older in a rural community of southern Thailand. *Ramathibodi Nursing Journal*. 2012;18:311-26. (in Thai)
  7. Trichandhara K, Jindabot T, Songsom A. Components of household-level food security in three southern border provinces 2017. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 2017;38:577-87. (in Thai)
  8. Phatthalung Provincial Public Health Office. Mid-year population 2013 [Internet]. 2013 [cited 2015 Nov 1]. Available from: <http://203.157.229.18/pop2556/index.php> (in Thai)
  9. Cohen J. *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. 2nd ed. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates; 1988.
  10. Piaseu N, Komindr S. Development of a food insecurity screening instrument. Bangkok: Mahidol University; 2008. (in Thai)
  11. Masawas P, Sirisupaluxana P, Bunyasiri I. Factors affecting food security of Thai agricultural households. *VRU Research and Development Journal Humanities Social Science*. 2016; 11:347-56. (in Thai)
  12. Piaseu N, Kraithavor P, Tantiprasoplap S, Deesamer S. Household food security in older Thai women in crowded communities: A Follow Up Study. *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University*. 2017;29:52-61. (in Thai)
  13. Wacgphitak R, Mankeb P, Kuhaswanwech S, Suwanmaneepong S, Chulilung P. Socioeconomic factors influencing food security of farmer's household in Pak Phli district Nakhon Nayok province Thailand. *IJAT*. 2016;16:1857-68. (in Thai)
  14. Palachai T, Noppawan P, Maruo SJ. Factors related to food security among adolescents in a rural community of the northeastern Thailand. *Journal of Nursing and Health Care*. 2016; 34:142-9. (in Thai)
  15. Atthawiwatthanakul P. Study of food security of the elderly at Bann Hin-phud, Hat Yai district, Songkhla. *Journal of Health Research and Innovation*. 2016;1:2-14. (in Thai)